

**T.C. İSTANBUL TİCARET
ÜNİVERSİTESİ**

**DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
WORKING PAPER SERIES**

Tartışma Metinleri

WPS NO/ 228 / 2019-09

AFRİKA KITASINDA GIDA YARDIMINA OLAN BAĞIMLILIK

Fatma Örgel

2019

ÖZET

Afrika Kıtası, dünya ölçeğinde oldukça yüksek ve uzun zamanlı yardım alan kıtadır. Birkaç yüzyıl öncesinde verimli topraklarında yüksek refah seviyelerinde, bolluk içinde krallıklarının olduğu bir kıtanın günümüzde nasıl kıtlık ve kuraklık merkezi haline geldiği dikkat çekicidir. Bu sorunu, koloniyal dönemin etkileri, sonrasında bağımsızlık hareketleriyle birlikte artan iç savaşlar ve post koloniyal dönemdeki yenedünya sistemindeki neo-liberal yaklaşımlardan bağımsız olarak sadece bir yiyecek kıtlığı üzerinden değerlendirmek hatalı olacaktır. Bu siyasi tarihin yanında, kıtaya yapılan insani ve gıda yardımları politikasının alıcı ülkelerde yardıma bağımlılık geliştirip geliştirmediği sorusu önemli bir araştırma konusudur. Bu makalede gıda yardımına bağımlılık hangi nedensel yollarla gelişmektedir, dışarıdan yapılan gıda yardımlarının Afrika kıtasındaki yerel üretim, hayvansal ve zirai üretim üzerine uzun vadede negatif etkisi olmakta mıdır sorularına cevap aranmaktadır. Afrika kıtasına insani yardım yapmakta olan dünyadan ve Türkiye'den olan STK'ların yardım bağımlılığı oluşmasına karşı aldığı önlemler ile karşılaştırma yapılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Anahtar kavramlar: İnsani yardım, Afrika, kıtlık, yoksulluk, yiyecek yardımı, yardıma bağımlılık

ABSTRACT

Africa is a continent that received substantial humanitarian aid for a long time in the world. It is striking that the fertile land that was home to prosperous kingdoms a few centuries ago have become the center of poverty and famine. This problem cannot be examined simply as a food insecurity/famine problem disregarding the impacts of the colonial period, the civil wars erupted during the independence movement, then postcolonial era, and current neo-liberal politics. Besides the political history, the question of whether the foreign humanitarian and food aid to the continent creates dependency in receiving countries is an important research question. This article examines the causes of the food aid dependency and whether the foreign food aid has negative long term effects on the local agriculture and livestock production; examines and compares alternative approaches to prevent dependency by Turkish and global NGOs delivering humanitarian aid in Africa.

Key words: Humanitarian aid, Africa, famine, poverty, food aid, aid dependency

Giriş

Uluslararası Para Fonu (IMF) 2005 Raporuna göre gelişmiş ülkelerden Afrika kıtasına olan kalkınma yardım miktarı son 50-60 yıl için 1 trilyon Amerikan dolarından fazla olmasına rağmen kıtanın yoksulluk, hastalık ve açlıkla olan mağduriyetlerinde bir değişiklik ve düzelme olmamıştır (Vásquez, 2005) (Easterly, Washington Post, 2006) (Easterly, 2006) (Yontcheva & Masud, 2005, s. 20). Bu durum, Kıta'ya yapılan yardımların etkinliğinin yeterli olmadığını, mevcut yardım politikalarının alıcı ülkede durumu iyileştirmek bir yana yardıma bağımlılık yarattığını göstermektedir. Bu bağımlılık yapıcı etkinin gelişim mekanizmaları postkolonial eleştirilerle ortaya konmaya ve alternatif yardım politikaları ve çözüm örnekleriyle ile karşılaştırma yapılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Bağımlılık yapıcı etkinin gelişimi daha belirgin olarak ortaya konabildiği için özellikle gıda yardımları üzerinden incelenmiştir.

A:Afrikaya yapılan yardımların büyüklüğü ve yardıma olan ihtiyacın azalmaması, yardıma olan bağımlılığın giderek artması;

Afrika kıtası ve özelde Etiyopya, son 20 yıldır dünyada en çok gıda yardımı alan ülkesi olmuştur. Kıtık dönemlerinde nüfusunun yüzde 75'inden fazlası gıda yardımı almaktadır (Gebreselassie, 2006 , s. 5). Etiyopya'da 1984'te sadece bölgelerin yüzde 8'i kuraklık ve açlıktan etkilenirken bu rakam 1994'te %49, 2000'de %39, 2001'de %53'e yükseldi. Ülkede toplam 525 bölge var, 2000'de gıda yardımına ihtiyacı olan bölge sayısı 210 iken 2001'de 270 olmuş 2003'te 377 rakamını bulmuştur. Yine kişi sayısı olarak da kuraklıktan etkilenip yiyecek ihtiyacı olan insan sayısı da son 30-40 yılda arttı. 1970'te popülasyonun %5'i iken bu oran 2003'te %20' i bulmuştur (Gebreselassie, 2006 , s. 5). 2016 yılında yaşanan kıtlıktan sonra 103 milyon nüfusun 10 milyonu acil gıda ihtiyacı içindedir (World Food Programme, 2018).

B: Sebepleri

1.Yanlı yardım politikaları

Michelle Moyd 19- 20.yy da yaşanan kolonyal hareketler, devamındaki bağımsızlık hareketleri ve iç savaşların Afrika'daki siyasi ve sosyal yapıya olan etkileri anlaşılman bugünkü insani krizleri tam olarak analiz etmenin ve çözüm üretmenin mümkün olmadığını söylemektedir. (Alesina & Dollar, 2000) (Moyd, 2016, s. 94). İnsanlık “humanitarianism”,

kuzey yarım kürenin yardım verici donör ülkelerinin felsefik olarak domine ettiği, 'kurtarıcı beyaz' idealinin üzerinde, içinde küresel para akışının, milli güvenlik çıkarlarının ve askeri yapılanmaların bezeli olduğu bir harekettir. Humanitarian Reason: A Moral History of the Present adlı kitabının girişinde Didier Fassin, 'İnsani yardım' kimin rızası için yapılıyor ve en çok kimi tatmin edip rahatlatıyor sorusu bu konuda yol gösterici olacaktır” demektedir. Fassin’e göre, bugün yapılmakta olan insani yardım çalışmalarının yardım alan ülkelerde etkinliği, yerine ulaşılabilirliği ve kalıcı çözümler üretebilirliği yüzde elliye bile bulmazken, en çok yardım yapan ülkelerin ekonomisi ve küresel çıkarlarını korumakta ve ayrıca vicdanı rahatlama aracı da olmaktadır (Moyd, 2016, s. 95-96). İnsani yardım alanında çalışan akademik araştırmacı ve aktivistlerin, yardım politikalarındaki kolonyal, ırkçı arka planı ve getirdiği zararları, insanlığa olan maliyetini sorgulamaları gerekmektedir. Ve alıcı-yardıma muhtaç konumundaki örneğin Afrika insanının kendi sorunlarını nasıl tanımladığı ve içerden bir bakışla nasıl çözümler ürettiği de dikkat alarak insani yardım felsefesinin yeniden çizilmesi büyük önem arz etmektedir (Easterly, Cato Unbound , 2006).

Soğuk savaş döneminde ABD’nin iki büyük savaş ile çok zarar gören Avrupa ülkelerine destek amaçlı başlattığı Marshall yardımlarının (1947-51) önemli bir parçası gıda yardımlarıdır. 1950 sonlarına kadar dünya buğday ticaretinin nerdeyse üçte birini ABD’nin ihtiyaç fazlası buğday ve diğer ürünlerini kullandığı gıda yardımları oluşturmakta idi (Trentmann, 2006, s. 35). 1954 yılında ABD “Barış için Gıda” yasasını kabul etti, buna göre gıda yardımı uluslararası gelişime destek ve bağış yardımları için kullanılacaktı. Bu yardımlar için “ihtiyaç fazlası hibe yardım prensipleri” belirlendi (Eleanor Davey, 2013, s. 10). Frank Trentmann’a göre bu gıda yardımlarının temel amacı, küresel koordinasyon ve yardımlaşmadan ziyade, yiyecek üreticisi olan gelişmekte olan ülkeleri ABD buğdayının bağımlıları haline getirmektir (Trentmann, 2006, s. 35).

Dünyada en çok borçlu olan ülkelerin olduğu bir kıta olan Afrika, yüklü borçları affetme, silme gibi yardım yöntemlerinin de denendiği bir yer olmuştur. Çok yüksek miktarlardaki bu tarz borç affi yardımlarına rağmen, bu ülkelerde kalkınma, gelişme ve fakirlik oranının azalmaması dikkat çekmektedir. Bunun aksine, benzer durumda olup ancak borçları affedilmeyen birçok ülke de kalkınma ve fakirliğini azaltma anlamında kendilerini iyi seviyeye getirebilmişlerdir. Buna en iyi örneklerden biri de Çin Halk Cumhuriyeti’dir (Sarver, 2007, s. 81).

En çok nakdi ve borç affı yardımı alan ülkelerin başında gelen Etiyopya'da, alınan bu yardımlar ülkenin refah seviyesinde ciddi bir artışa neden olmadığı gibi yoksulluk da olduğu gibi devam etmektedir. Etiyopya hükümeti aldığı yardımları kalkınma ve gelişme yatırımlarından ziyade askeri silahlanma harcamalarında kullanmaktadır ve bu şekilde SubSaharan Afrika'daki en büyük askeri güç haline gelmiş ama yoksulluktan kurtulamamıştır (Wiedemann, 2005).

Kato Enstitü'den Ian Vasquez, direk nakdi veya borç affı gibi yardımların, daha çok yardıma bağımlılığı arttırdığını, bu ülkelerde direk yardım yerine ekonomisini ve pazar serbestisini desteklemenin çok daha etkili bir yöntem olduğunu ve dış yardım olmadan kalkınmanın olmayacağı fikrinin bir aldatmaca olduğunu iddia etmektedir (Sarver, 2007, s. 81). New York Üniversitesi'nden Prof. William Easterly'e göre, Batı dünyası fakir ülkelere yardım olarak son 50 yılda 2,3 milyar dolar harcadı ancak bu ülkelerin çoğunda hala ağır fakirlik şartları hüküm sürmektedir. Bu nedenle direk yardımlar yerine oradaki insanların kendilerine yardım etme kapasitelerini artırma ve bu konuda teşvik etmenin, bu bölgedeki başarılı girişimcilik hikâyelerini medyada duyurup desteklemenin yoksullukla savaşta çok daha etkili bir yöntem olduğunu belirtmektedir (Sarver, 2007, s. 81). (Brown, 2013).

2. Yardımların Etkinliğinin Az Olması

Yardım miktarındaki artışa rağmen yoksulluğun ve açlığın azalmamasındaki temel faktörler;

- Afrika devlet ve hükümetlerinin, gelen yardımların etkin kullanımını engelleyecek şekilde şeffaflıktan uzak, rüşvet ve yolsuzluk açısından çok sorunları olması.
- Artan yardım miktarına rağmen, yardımın yerinde ve etkili bir şekilde kullanılması için hedef ülkelerdeki altyapı ve yetişmiş eğitimli insan eksikliği sorunları. Örneğin yeterli ve uygun ön değerlendirme ve elemeler yapılamadığı için Etiyopya'ya ulaşan yardımların çeyreğinden daha az miktarı gerçekten ihtiyaç sahiplerine ulaşabilmiştir.
- Sürekli gelen yardımlar karşısında mevcut üretkenliği azaltıcı bir bağımlılığın gelişimi. (Sarver, s. 79-80).

Afrika'da açlık, yiyecek kıtlığı, en çok da paradoks bir şekilde verimli ziraat ve hayvancılık alanlarının olduğu yerlerde yaşanmaktadır. Nobel Ekonomi ödülüne sahip Amartya Sen, 1980'lerde yaptığı bir araştırmasında; Afrika'da süre giden açlık ve kıtlığın sebebinin yiyecek

yokluğu veya kıtlığı değil bazı kesimlerin yiyeceğe ulaşmada yaşadığı sistematik eşitsizlik olduğunu söylemiştir (Lakitsch, Wolter, & Pokoo, 2015, s. 60).

Bu araştırma ve gözlemlere rağmen Afrika'ya yoksulluk ve açlıkla mücadele direkt yiyecek ve nakdi yardımlar olarak devam etmiştir. Gıda yardımı projelendirilmesi de, yiyeceğe ulaşım imkânlarının varlığı ile değil de yiyecek varlığı, yokluğu üzerinden yapılmıştır. Üretimi azalmış bölgeler hayvansal veya gıda stoklarının olup olmadığına bakılmaksızın öncelenmiştir. Afrika yerel kültüründe var olan hayvansal ürünlerin de takas yoluyla yiyecek almaya kullanıldığı mesela göz ardı edilmiştir (Lakitsch, Wolter, & Pokoo, 2015, s. 60) .

Alarm belirtileri yeterince anlaşılmadığı için yardımın zamanlaması da genellikle gecikmiş ve büyük insan kayıplarına neden olmuştur. Bu gözlemler üzerine, insani yardım sahasında, kıtlık ve yiyecek azlığının ön alarm belirtileri üzerinden bir hazırlık sistemi kurulması düşünülmüştür (Oxfam Briefing Note, 2015, s. 3). Bu hedeflenen ihtiyaç, kriz durumundaki insanlara ulaşılmasında yaşanan problemlere yönelik değişik çözüm önerileri, yaklaşımları geliştirilmiştir. Bunlardan birisi de Hane Ekonomisi Yaklaşımı (HEA) olmuştur (Lakitsch, Wolter, & Pokoo, 2015) (Holzmann, Boudrea, Holt, Lawrence, & O'Donnell, 2008, s. 3-11).

İnsani Yardım Vakfı IHH Afrika Masasından Taner Altun'a göre gıda yardımlarının insanların toprak ya da hayvan sahibi olduğu yaşadıkları lokal bölgelere değil de merkezi yerlere yapılıyor olması, ihtiyaç sahiplerinin yiyeceğe ulaşmak için yerlerini terk etmelerine neden olmaktadır. Bu durum, mülteci kamplarını ve mülteci sayısını arttırmaktadır. Bu durumun önüne geçmek için kendilerinin yardım planlarını direkt kıtlık merkezine, ihtiyaç yerinde olacak şekilde yaptıklarını söylemektedir (Altun & Songür, 2017).

Yetersiz altyapı ve ulaşım yolları eksikliği, ülkeye dışarıdan giren gıda yardımının zamanında ve yerinde dağıtımını da engellemektedir. Nijer'de 2010 kıtlık krizinde, Dünya Gıda Fonu (WFP), gıda yardımının ulaştırılması hedeflenen ihtiyaç sahiplerinden 7.1 milyondan sadece 2.3 milyon insana yani yüzde 30'una ulaşabilmiştir (World Food Programme, 2010) , (World Food Programme, 2010), (ReliefWeb, 2010).

Yapılan yardımın etkinliğini ölçme ve kontrol etmedeki bu açığı fark eden yardım örgütleri ve donör ülkeler, çözüm amaçlı kendileri dışarıdan bu konuda ekspertiz, uzman istihdamını planlamış, ancak bu durum da, bu uzmanlara harcanan uçuk maaşlar nedeniyle yapılan yardımlardaki ara harcamayı, masrafları arttırmıştır (Sarver, 2007, s. 80).

3. Acil afet durumları dışında sürekli olan gıda yardımlarının bağımlılık yapıcı etkisi

Peter Little, World Development’de çıkan makalesinde şunları belirtmektedir; Yapılan gıda yardımların en fakir ailenin bile gıda ihtiyacının hepsini karşılamaya yetmediğini, dahası gelecek yardımın ne zaman ne miktarda geleceği de belli olmadığı için, ihtiyaç sahibi ailelerin bu yardıma dayalı üretimden uzak, başka gıda kaynaklarına ulaşma çabalarının olmadığı bir durum varsayılmayacağını iddia etmiştir. Ve bu durumun da yardımlara dayalı bağımlılık davranışına dönüşmekten uzak bir durum olduğunu söylemektedir (Little, 2008, s. 870-871).

Açlık ve kıtlık dönemlerinde akut yiyecek yardımının olması zaten zaruri bir durumdur. Peter Little’ın aksi iddiasına rağmen, Etiyopya’daki veriler, gıda yardımlarının sürekli olması ve dışarıdan getirilmesi ülke içindeki kendi üretimlerini negatif etkilediğini göstermektedir. 1970’lerdeki kıtlık sonucu Etiyopya’da 1 milyon kişi açlık ile karşı karşıya gelmiştir. Bu kıtlık sırasında başlayan gıda yardımları her geçen yıl giderek artmış, buna paralel olarak dışarıdan gıda yardımlarının, kuraklık ve kıtlık dönemlerinde zirve yaparak, ülkedeki yiyecek üretimine oranı da artmıştır. 1970’lerden bu yana yürütülen insani yardım, gıda yardımı başka türlü planlanmış olsaydı, bugün Etiyopya’nın zirai üretimi, gıda üretimi ne durumda olurdu, daha farklı olur muydu? Bu son 40-50 yılda yapılan bu planlama hatalarının düzeltilmesi, gıda yardımlarının ülkenin kendi üretimini geliştirmesini engellemeyecek şekilde nasıl olması gerektiğinin sorgulanması gerektirmektedir (Gebreselassie, 2006 , s. 3-4).

Chossudovsky 2000 yılında yazdığı “Etiyopya’da açlığın tohumlarını ekmek” adlı makalesinde bu sorunu irdelemiştir.

“8 milyondan fazla insan ki bu da ülke popülasyonunun %15’i kadar ediyor, ‘kıtlık kuşağında’ yaşıyor. Kentsel iş imkânları azaldı, mevsimlik tarım işçileri ve topraksız köylüler de işsizlikten dolayı bitmeyen bir fakirliğe hapsolmuş durumdadır.... Medyanın bu alanlarda göremediği şey de, milyonlarca insanın aslında çok verimli tarım arazilerinin üstünde iken açlığa mahkum olmaları gerçeği.”. (Gebreselassie, 2006 , s. 3, p2)

Yardıma bağımlılığı arttıran sosyo-psikolojik etken ve mekanizmalar;

- Düzenli yardım gelecek olması ve bunun dışarıdan birileri tarafından yapılıyor, düşünülüyor olması uzun vadede insanların kendi sorumluluklarını başkalarının üzerine atması kolaylığını getirmektedir.

- Meydana gelen bu sorumluluk azalması, mevcut kıtlığa neden olan sorunların çözümüne yönelik arayışları yavaşlatmakta veya durdurmaktadır.
- Bağımlılık devlet bazında da oluşmakta, yıllık bütçeye dış yardım, gıda yardımları beklenen rutin bir gelir kaynağı olarak girmektedir.
- Gelen yardımlar bir alışkanlık ve bir gelir kaynağı olarak görülmeye başlanmakta, böyle bir davranış modeli-sosyal yapı oluşmaktadır ve bu yapının kendisi de tek başına sorun kaynağı olabilmektedir.
- Etiyopya'da kronik gıda yardımının en önemli yan etkisi insanların bu krizlerden kurtulmaya yol bulmak için takatini ve moralini alan pasif-depressif halleri olmaktadır (Gebreselassie, 2006 , s. 4).

4. Dışarıdan gelen gıda yardımlarının ülke içi piyasaya ve zirai üretime etkisi

Gıda yardımlarının, dışarıdan gemilerle ABD gibi yardım yapan donör ülkelerden veya yakın coğrafyalardan getirilmesi ve bedava dağıtılması alıcı ülkedeki yerel pazarı etkileyerek yiyecek gıda, sebze, meyve ve hayvansal ürünlerin fiyatlarını aşağıya çekmektedir. Bu da hayatını bu ürünleri satarak idame ettiren yerli üreticilerin gelir seviyesini, satın alabilirlik gücünü ciddi oranda düşürmekte ve yardıma muhtaç hale getirmektedir (Lakitsch, Wolter, & Pokoo, 2015, s. 60-63).

Buna tezat bir durum olarak da, İnsani Yardım Vakfı (IHH) Doğu Afrika koordinatörü olan Taner Altun'a göre akut krizler sırasında ülke içinden yüksek miktarlarda toplu gıda ve mal alımı da yine iç piyasada yiyecek fiyatlarını aniden yukarı çekerek yerel alıcı ve tüketicileri zor durumda bırakmaktadır. Yani suni bir yokluk hali oluşturulmaktadır. Bunun önüne geçmek için, yerel zirai ve hayvansal ürünlerin fiyat dengesini koruyacak şekilde çok yükseltmemek veya çok düşürmemek üzere gıda yardımlarının yerel üreticiden veya dışarıdan temin edilmesi gerektiğini vurgulanmaktadır (Altun & Songür, 2017).

Bölge insanların, yiyecek yardımının taşınması, dağıtımı gibi işlerde sadece yiyecek karşılığı olarak çalıştırılması hem alım güçlerini düşürmüş hem de uzun vadeli olan toprak veya hayvanların bakımı gibi işleri bırakmaya başlamışlardır (Adenew, 2004, s. 145-146).

“Sürekli gıda yardımının yapıldığı bir bölgede gözlem ve söyleşiler yapan bir ekibe bir Etiyopyalı'nın "Sizin köyde yağış nasıl bu yıl?" sorusuna söylediği, yaygın olarak da dile getirilen "Kanada'da havaların iyi gitmesi için duacıyım" cevabı da halk

arasında dışardan gelen direk gıda yardımının oluşturduğu bağımlılığı da göstermektedir (Gebreselassie, 2006 , s. 4,p.4).

Halkın yanında Etiyopya hükümetleri de dışarıdan gelen gıda yardımlarına olan güven duygusu ile ziraat ve hayvancılık alanı yerine askeri alanda yatırımları arttırmıştır. Hazır gıda yardımlarının verdiği rahatlık nedeniyle desteği azalan tarım ve hayvancılık sektörünün verimi ve üretim gücü azalmaktadır (Gebreselassie, 2006 , s. 8).

İnsani yardım konseptine 1990 sonrası direk yardımlar yanında, kalıcı çözümler için yatırım ve kalkınma yardımları yazılı planlamalarda yer alsın bile bunların pratikte hayata geçirilmesi çok etkin olamamıştır. Etiyopya özelinde bu kalkınma yardımları için o kadar farklı model denenmiştir ki devamlılıkları ve etkinliklerini de görmeye fırsat olmamıştır (Adenew, 2004, s. 147).

Der Spiegel'de yayınlanan makalesinde Erich Wiedeman;

"2003 yılında BM Etiyopya'ya 1.5 milyon ton hububat yardımı yaptı, fakat bu yardım Etiyopyalılardan ziyade donör ülkelerdeki çiftçilerin yüzünü güldürdü. Etiyopya'daki çiftçiler, bedava ithal hububatın pazar fiyatlarını düşürmesinden dolayı kendi hâsılatlarını, masraflarının yarı fiyatına satabildiler. " (Wiedemann, 2005).

Dış gıda yardımları iç piyasanın dengesini bozmaktadır; gıda fiyatları ve işçi yevmiyeleri açısından bu da yerli zirai ve hayvansal üretimi negatif etkilemektedir (Wiedemann, 2005)

Gıda yardım çalışmaları ve kalkınma amaçlı yapılan yatırımlar sırasında ödenen işçilik ücretlerinin ziraat ve hayvancılık yevmiyelerinden yüksek olması da üretimin azalmasında etkili olmaktadır. Bu duruma 'yardıma bağımlılık' anlamında şu örnek de verilmiştir. Toprak kayma ve kayıplarını önlemek üzere yapılan beton bariyer yapımında verilen işçilik ücretlerinin yüksek olması, gün boyu yapılan beton bariyerin sabah tekrar yapmak ve yeniden para alabilmek için gece yerliler tarafından yıkılması şeklinde bir kısır döngüye gidebilmektedir (Gebreselassie, 2006 , s. 12).

C: Alternatif İnsani Yardım Yaklaşımları

Bu tür sürekli olan, hazır yardımların bağımlılık yapıcı etkisine karşı farklı alternatif yardım yöntemleri de uygulanmaya başlanmıştır. Bunlardan biri de bölgedeki yiyecek kıtlığına uzun vadeli, köklü bir çözüm olarak ziraat ve hayvancılık sektörünü tekrar canlandırmak, gıda üretimini arttırıp ülkenin bu konuda dışarıya bağımlılığını azaltmak üzere Türkiye'den bir insani yardım kuruluşu olan IHH tarafından Somali'de açılan Tarım Okulu ve Ziraat Fakültesi örnek verilmektedir. 2014 yılında da Türkiye'deki Ziraat Fakülteleri modeline uygun, Somali Zenzem Üniversitesi bünyesinde 3 yıllık Ziraat Fakültesi açılmıştır. Topraksız tarım teknolojilerinin de öğretildiği, 2000 metrekairelik uygulama alanının olduğu fakültede, hem yerel meyve, sebze üretimi hem de yeni bitki, sebze üretimleri denenmektedir (Kuraklık, 2017, s. 10).

Alternatif yöntem olarak bölgedeki kuraklık, susuzluk nedeniyle yaşanan krizlere yine bir önlem olarak su kuyularının açılması da gösterilebilir. Afrika kıtası yeraltı su kaynakları açısından aslında zengin bir bölgedir. Londra Koleji Üniversitesi Ve İngiltere Jeoloji Araştırma Kurumu çalışmalarına göre kıtadaki yeraltı suları, yerin üstündeki sulardan 100 kat daha fazladır (Environmental research letters) (Somali Tarım Okulu, s. 4).

Sonuç

Son 30-40 yıllık dönemde giderek artan gıda ve insani yardım desteğine rağmen, bugün hala Afrika sokaklarının yardıma muhtaç insanlarla dolu olması, kıtlık krizlerinin yineleyerek devam etmesi yapılmakta olan insani yardım perspektifini sorgulamayı beraberinde getirmiştir.

Dış gıda yardımlarının sürekli olmasının yardıma muhtaç alıcı ülkede ülke içi zirai ve hayvansal üretim üzerinde akut ve kronik etkileri olmaktadır; akut etki olarak yerli üreticinin alım gücünü düşürmektedir. Akut gıda yardımları için gerekli zirai, hayvansal ürünler iç piyasadan fiyatlarda çok düşme ya da artmaya neden olmayacak şekilde tedarik edilmelidir. Kronik olarak da yerli üretimi ve gelişimi zayıflatmaktadır. Bu uzun vadeli negatif etkinin önüne geçilmesi için, kıtlık dönemlerinde olan ithal gıda yardımının ülkedeki gıda ihtiyacının olduğu zaman ve bölgede, fazla veya eksik olmadan ihtiyacı karşılayacak şekilde planlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Akut acil durumlardaki gıda yardımlarının dışında yapılacak insani yardımların ülkenin üretimini destekleyecek, kendine yetecek düzeye ulaşması için güçlendirecek hayvansal ve zirai altyapı ve yetişmiş insan gücünü arttıracak şekilde planlanmalıdır. Su kuyusu açma ve ziraat fakülteleri ile eğitimin desteklenmesi bu amaçlı alternatif insani yardım çalışmaları olarak gösterilmektedir.

Postkolonyal yaklaşımların haklı eleştirileri ile sürekli gıda yardımlarının Afrika toplumunun psiko-sosyal yapısında yarattığı “yardıma bağımlılık” kısır döngüsünü kırmaya yönelik akademik ve saha çalışma ve yaklaşımları büyük önem arz etmektedir. Yapılan yardım çalışmalarında üstenci-kurtarıcı bir yaklaşım yerine, Afrika insanının kendi sorunlarına dair görüşlerinin dikkate alınması ve çözüme yönelik plan ve programların birlikte yapılması çok önemlidir. Bu şekilde bölge insanına muhatap ve aktif rol sahibi olarak yaklaşılması, onların kendilerine olan güveni kazanmasında, çözümleri sahiplenmesinde ve bağımlılıktan kurtulmasında çok önemli bir basamak olacaktır.

Kaynakça

Adenew, B. (2004). The Food Security Role of Agriculture in Ethiopia. *e-JOURNAL OF AGRICULTURAL AND DEVELOPMENT ECONOMICS*, 138-153.

Alesina, A., & Dollar, D. (2000). Who Gives Foreign Aid To Whom and Why? *Journal Of Economic Growth*, 33-63.

Altun, T., & Songür, B. İ. (2017, Temmuz-Ağustos 14). İnsani Yardım Saha Çalışanları ile Röportaj. (F. Örgel, Röportajı Yapan)

Brown, W. (2013). Sovereignty Matters: Africa, Donors, And The Aid Relations. *African Affairs*, 112/447, 262-282.

Easterly, W. (2006, 04 02). *Cato Unbound* . www.cato-unbound.org: <https://www.cato-unbound.org/2006/04/02/william-easterly/why-doesnt-aid-work> adresinden alınmıştır

Easterly, W. (2006, 02 12). *Washington Post*. www.washingtonpost.com: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/02/12/AR2006021201150.html> adresinden alınmıştır

Eleanor Davey, J. B. (2013, June). A History of the Humanitarian System, Western Origins and Foundations. *HPG Working Paper*.

Gebreselassie, S. (2006 , Mart 20-22). *Food Aid and Small-holder Agriculture in Ethiopia: Options and Scenarios*. www.gov.uk: <https://www.gov.uk/dfid-research-outputs/food-aid-and-small-holder-agriculture-in-ethiopia-options-and-scenarios> adresinden alınmıştır

Holzmann, P., Boudrea, T., Holt, J., Lawrence, M., & O'Donnell, M. (2008). *The Household Economy Approach, A guide for programme planners and Policy-makers*. Lonfon: Save The Children.

IHH İnsani Yardım Vakfı. (2017). *Kuraklık*. İstanbul: IHH İnsani Yardım Vakfı.

IHH, İnsani Yardım Vakfı. (tarih yok). *Somali Tarım Okulu*. İstanbul: IHH, İnsani Yardım Vakfı.

Lakitsch, M., Wolter, S., & Pokoo, J. (2015). *Humanitarian Assistance in West Africa and Beyond*. Austria: Austrian Study Centre for Peace and Conflict Resolution.

Little, P. D. (2008). Food Aid Dependency in Northeastern Ethiopia: Myth or Reality. *World Development*, 860-874.

Moyd, M. (2016). What's Wrong with Doing Good? Reflections on Africa, Humanitarianism, and the Challenge of the Global. *Africa Today*, <vol.63, No.2, 92-96.

Oxfam Briefing Note. (2015, December 10). *Hunger in the Sahel: a permanent emergency?* OXFAM: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/hunger-in-the-sahel-a-permanent-emergency-15122010-en_4.pdf adresinden alınmıştır

ReliefWeb. (2010, July 16). *Niger Emergency Humanitarian Action Plan Revision*. <https://reliefweb.int/>: <https://reliefweb.int/report/niger/niger-emergency-humanitarian-action-plan-revision-16-july-2010> adresinden alınmıştır

Sarver, R. (2007). Counterpoint:UN MDGS and U:S: AID to Africa: Ineffective and Unrealistic. *International Social Science Review*, 79-86.

Trentmann, F. (2006). Coping with Shortage: The Problem of Food Security and Global Visions of Coordination, c.1890s–1950. F. J. Frank Trentmann içinde, *Food and Conflict in Europe in the Age* (s. 13-48). Palgrave Macmillan UK.

UN. (2018, 10 23). *UN.org.tr*. www.un.org.tr: <http://www.un.org.tr/includes/files/Binyil02.pdf> adresinden alınmıştır

Vásquez, B. I. (2005). The False Promise of Aid to Africa. *Cato Unbound, Journal of Debate*, 1. www.cato.org: <https://www.cato.org/publications/commentary/false-promise-aid-africa> adresinden alınmıştır

Wiedemann, E. (2005, Kasım 28). <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/211-development/44622-addicted-to-aid-in-ethiopia.html>. *Der Spiegel*, s. <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/211-development/44622-addicted-to-aid-in-ethiopia.html>.

World Food Programme. (2010, May 28). *Hunger Crisis Deepens In Africa's Sahel Region*. www.wfp.org: <https://www.wfp.org/stories/hunger-season-looms-over-africa%E2%80%99s-sahel-region> adresinden alınmıştır

World Food Programme. (2010, July 20). *World Food Programme*. www.wfp.org: <https://www.wfp.org/news/news-release/wfp-plans-massive-scale-hunger-relief-operation-needs-grow-dramatically-drought-hit-niger> adresinden alınmıştır

World Food Programme. (2018, Mayıs 01). *World Food Programme*. <http://www1.wfp.org/>:
<http://www1.wfp.org/countries/ethiopia> adresinden alınmıştır

Yontcheva, B., & Masud, N. (2005, 05 01). *Internationally Monetary Fund*. www.imf.org:
<https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Does-Foreign-Aid-Reduce-Poverty-Empirical-Evidence-from-Nongovernmental-and-Bilateral-Aid-17973> adresinden
alınmıştır